

Elment egy tanár ...

In memoriam Ujvári István

(1932 -2021)

A tudós középiskolai matematikatanár életének 89. évében, 2021. március 2-án, Kerepestarcsán a megyei kórházban csendesen távozott és a minden élők útjára lépett. A hamvait tartalmazó urnát a református egyház szertartásával helyezték el Vácon, az Alsóvárosi Sírkertben, 2021. május 17-én.

Törzsökös református, iparos családból származik. Szülei egy kis szatócsboltot működtettek a város faluszerű részén, Kisvácon, a paplak közelében, a település főutcájában. Még Vajk Ilona kisóvodása volt, amikor szülei elváltak, s ezt követően édesapja korán elhunyt. Édesanyja és nagynénje nevelték.

A részben osztott kisváci református elemi népiskolába járt. Szerencséjére, a gyülekezetük nagy tudású, új lelkipásztor, Pap Béla két kitűnő, fiatal néptanítót: Suba Vilmost és Rápolthy Viktort hozott Vácre, a már ott lévő Erdélyi László mellé. Írni és olvasni gyorsan és jól megtanult tanítójától, Suba Vilmostól, aki a pedagógia tudományát és a tanítás mesterségét Drózdy Gyulától és Imre Sándortól tanulta a Budai Tanítóképzőben. Rápolthy Viktor a II. és IV. osztályban tanította. A Nagykőrösi Református Tanítóképzőben tanult, ahol egy életre szóló útravalót kapott, és ott képezték sokoldalú néptanítóvá. A tanítás mellett kiváló muzsikusként gyönyörűen játszott a templomi orgonán. Sokoldalúságára jellemzően gyermek és felnőtt egyházi énekkart szervezett, népszínművekből színielőadásokat rendezett, patronálta a cserkészcsapatot, segítette az ifjúsági egyesületet, vezette az értekezletek jegyzőkönyvét. A színes kulturális rendezvényeknek a közösség összefogásával felépült Református Gyülekezeti Ház (későbbi nevén: „a Kakas”) adott helyet. Az iskolai gyermekkórus műsorát Nagykőrösön az odalátogató Kodály Zoltán is meghallgatta, és a hallottakról elismerően szólt. Később az összkari előadást Kecskeméten Bartók Béla is dicsérte. Fiatal tanárként a zene szeretetével előbb a Szent Anna, később a Vox Humana kórusban énekelt.

Az elemiben hamar kibontakozó értelme, korán megmutatózkodó tehetsége, családjának többre vágyó szívós akarata, a református vallása miatti szülői aggodalmak ellenére 1942-ben, a nagy hírű katolikus Váci Piarista Gimnáziumba jelentkezett és nyert felvételt. Osztályfőnöke a sokszor és szeretettel emlegetett fiatal paptanár, dr. Török Jenő lett, aki a magyar- és latin nyelvet, meg az akkor még újnak számító honvédelmi ismereteket tanította. Kedves tanára túlélte az egyházi iskolák államosítását, a szerzetesrendek feloszlását, az üldöztetéseket, a váci börtön éveket, majd Bécsbe került és ott egy kis egyházi könyvkiadót működtetett. 1980-tól rendszeresen hazajárt. 75 éves korában hunyt el és a váci piarista tanárok sírboltjába temették. Tanácsára, a volt osztálya érettségi találkozásait előbb évente, később a lassan fogyatkozó öregdiákok már havonta tartották. A technikum ebédlőjében beszélgetések és anekdotázások során, meg a volt tanáraitól írt cikkeiben is, sokszor emlegette a világit, földrajzot és természettant, később egészségtant is tanító Bán Mártont. Dicsérte élményszámba menő óráit, amik évtizedek múltával is elevenen éltek emlékezetében. Szóba került vitéz Erdélyi János, a szigorú, lelkiismeretes tornatanár neve is, akitől egy életre szóló útravalót kapott. Kellő tisztelettel beszélt későbbi osztályfőnökéről, dr. Rassovszky Kálmán paptanárról is.

A piarista gimnáziumot 1948-ban államosították. A harmadik és negyedik osztályt a Hadnagy Tibor igazgató vezetésével működő Váci Állami Általános Gimnáziumban fejezte be 1950-ben. Minden középiskolai évfolyamban kiváló eredményt ért el.

Majer Melinda 1998-ban vele készített riportjából tudjuk, hogy az érettségi után előbb nem matematikatanárnak készült: „a jogi egyetemre gondoltam. De ez 1950-ben, politikailag rázós terület volt.”

Víg Árpád, a fiatal pályakezdő szerzetes, egyik matematikatanárának példáját követve és Domokos Géza tanácsát megfogadva, jelentkezési lapját – a jogi pálya helyett – az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Kar, matematika-fizika szakára adta be, és a sikeres felvételi vizsga letétele után, megkezdte egyetemi tanulmányait. Az egyetemen Reisz Frigyes és Fejér Lipót világhírű professzorok és mások mellett, tudós tanárok – Varga Tamás, Pálmai Lóránt, stb. – tanították.

Az egyetemi évek után a nagy ívű pedagógus életpályája, 1954-ben Vácon, az akkorra kiépült KGM 8. sz. Gépipari Technikum diákotthonában, nevelőtanári beosztásban kezdődött el. Két tanév letelte után nagyra becsült, kiváló igazgatója, dr. Gyalmos János, a minisztérium hozzájárulásával kinevezte az iskolába matematikatanárnak.

Öt évtizeden át szolgált a Löwy Sándor Gépipari Technikumban illetve a Boronkay György Műszaki Középiskola és Gimnáziumban tanárként, majd vezető tanárként a magyar közoktatás ügyét. Mint alkotó pedagógus végezte munkáját, közben kereste, kutatta és gondozta a felfedezett diáktehetségeket. Ezt a kiemelkedő munkásságot ismerte el és jutalmazta a kultusz kormányzat, az Apáczai Csere János-díj adományozásával.

A tudományos életben is jelentősnek mondható munkássága életpályájának második felében teljesedett ki. A 70-es évektől jelent meg több száz írása – tankönyvek, feladatgyűjtemények, szacikkek, oktatási segédletek, iskola- és helytörténeti munkák – s ezekkel vált neve országosan ismertté, a tudományos körökben pedig elismertté.

Az 1990-es években kitalálta, elméletileg megalapozta, majd megszervezte a matematikai tehetségek kutatásának egyik módszerét, és megalkotta gondozásuk intézményesített formáját. Létrehozta és működtette az országosan is újszerű, egyedül állónak mondható Pest Megyei Matematika Tehetségfejlesztő Központot, amit nyugállományába vonulása után még további hosszú éveken át vezetett.

Egy évi teljes nyugdíjának adományozásával létrehozta a Boronkay-Ujvári Alapítványt fiatal munkatársainak jutalmazására, és a tantestület arra érdemes kiváló tagjainak arany gyűrűvel való kitüntetésére.

Hosszú tanári pályafutása alatt, munkatársai és sok tanítványa megismerhették hitét, megtapasztalhatták jellemét, református őseitől örökölt szívós akaratát, a gondok, a nehézségek vállalását, a kapott feladatok teljesítését és családjá iránti őszinte szeretetét. Tanítványai megismerhették sziporkázó szakmai tudását, tanári szigorát, latinus műveltségét, sokoldalúságát és maradandó értékeit. Mindent megtett azért, hogy a rábízottak biztos matematikatudással rendelkezzenek, jól érettségizzenek, bejussanak főiskolákra, egyetemekre, s ott megállják helyüket. Hány gépész technikus mérnök, tanár és más értelmiségi pályára került diák tanult a keze alatt? Nem tudjuk. De azt igen, hogy életművével, hosszú szolgálatával, a matematika tanításával, a tehetségek gondozásával maradandóan bevészte nevét iskolája és Vác oktatástörténetébe.

Szolgálatával, hely- és iskolatörténeti munkáival, Kisvác krónikásaként megszolgált a helyi képviselőtestület által adományozott Pro Urbe Vaciensis megtisztelő címet, és a váci Múzeum Egyesület Tragor Ignác Emlékérem kitüntetését.

Tanártársainak javaslatára és szorgalmazására nevének, munkásságának megörökítésére lakhelyét – Vác, Dózsa György út 61. – emléktáblával jelöljük meg.

Vác, 2022. február

Dr. Molnár Lajos